XORIJ TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Xalim-Zade Azizabonu Shuxratovna
BuxDU 1-bosqich magistranti
E-mail: khalimzadeaziza@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada xorijiy mamlakatlarning ziyorat turizmini rivojlantirishdagi ilg'or tajribalari o'rganilgan hamda ularni O'zbekistonda tatbiq etish imkoniyatlari tahlil qilingan. Jumladan, Saudiya Arabistoni, Turkiya, Malayziya va boshqa davlatlarning diniy turizmni boshqarishdagi yondashuvlari tahlil qilinadi. O'zbekiston hududida mavjud ziyorat maskanlarining salohiyati, ularning infratuzilmasi va xizmat ko'rsatish sifati o'rganilgan holda, ziyorat turizmini yanada rivojlantirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Maqola O'zbekistonda diniy-tarixiy merosdan samarali foydalanish, mahalliy va xorijiy sayyohlarni jalb etish, shuningdek, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga xizmat qiluvchi turizm siyosatini shakllantirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: ziyorat turizmi, diniy turizm, turizmni rivojlantirish, xalqaro tajriba, O'zbekiston turizm salohiyati, madaniy meros obyektlari, raqobatbardosh turizm xizmatlari

Аннотация. В данной статье изучен передовой опыт зарубежных стран в развитии паломнического туризма, а также проанализированы возможности его внедрения в Узбекистане. В частности, будут проанализированы подходы Саудовской Аравии, Турции, Малайзии и других стран к управлению религиозным туризмом. Изучены потенциал существующих на территории Узбекистана мест паломничества, их инфраструктура и качество обслуживания, разработаны предложения и рекомендации по дальнейшему развитию паломнического туризма. Статья направлена на формирование туристической политики В Узбекистане, направленной на эффективное использование религиозно-исторического наследия, привлечение местных и иностранных туристов, а также экономическое и социальное развитие.

Ключевые слова: паломнический туризм, религиозный туризм, развитие туризма, международный опыт, туристический потенциал Узбекистана, объекты культурного наследия, услуги конкурентного туризма

Annotation. This article explores the advanced experiences of foreign countries in the development of pilgrimage tourism and analyzes the possibilities of their implementation in Uzbekistan. In particular, the approaches of Saudi Arabia, Turkey, Malaysia and other countries in the management of religious tourism are analyzed. Proposals and recommendations for further development of pilgrimage tourism have been developed, studying the potential of existing pilgrimage sites on

ISSN 3030-3907

the territory of Uzbekistan, their infrastructure and quality of Service. The article is aimed at the effective use of religious and historical heritage in Uzbekistan, the attraction of domestic and foreign tourists, as well as the formation of tourism policies that serve economic and social development.

Keywords: pilgrimage tourism, religious tourism, Tourism Development, international experience, tourism potential of Uzbekistan, objects of cultural heritage, competitive tourism services

Kirish

Ziyorat turizmi butun dunyoda diniy va madaniy ahamiyatga ega bo‘lgan sayohatlar sifatida keng tarqalgan. O‘zbekistonning tarixiy, diniy va madaniy yodgorliklari, xususan, Samarqand, Buxoro va Xiva kabi shaharlar bu turizm turi uchun katta salohiyatga ega. Xorij tajribasi asosida O‘zbekiston ziyorat turizmini rivojlantirish uchun turli yo‘llar va strategiyalar ishlab chiqilishi zarur. Ushbu maqola xorij tajribalarini tahlil qilish, ziyorat turizmini rivojlantirish uchun O‘zbekistonda amalga oshirilishi lozim bo‘lgan chora-tadbirlarni aniqlashga qaratilgan. Ziyorat turizmi – bu diniy va madaniy ahamiyatga ega joylarga tashrif buyurish maqsadida amalga oshiriladigan sayohatlardir. O‘zbekistonning tarixiy yodgorliklari, diniy markazlari va ulug‘ din vakillari bilan bog‘liq joylar ziyorat turizmini rivojlantirish uchun ajoyib imkoniyatlar yaratadi. Ziyorat turizmining nafaqat diniy, balki iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy foydalari ham mavjud. Bunday turizmning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun xorij tajribalarini o‘rganish va o‘zimizning sharoitlarimizga moslashtirish zarur. Ziyorat turizmi jahon bo‘ylab muhim iqtisodiy, madaniy va diniy sektorlardan biridir. Bu turizm turi, asosan, diniy va tarixiy yodgorliklarni ziyorat qilish maqsadida amalga oshiriladi. O‘zbekistonning tarixiy yodgorliklar va diniy markazlar bilan boyligi, ziyorat turizmining rivojlanishiga katta imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, xorij tajribasi asosida ziyorat turizmini rivojlantirishda to‘siqlar va imkoniyatlar mavjudligini aniqlash zarur..

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xorij tajribasi shuni ko‘rsatadiki, ziyorat turizmining muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun asosiy omillar infratuzilma, marketing va xalqaro hamkorlikdir. Saudiya Arabistoni va Isroil tajribalaridan kelib chiqib, O‘zbekiston ham o‘zining tarixiy obidalarini va diniy markazlarini zamonaviy talablar asosida rivojlantirishga e'tibor qaratishi zarur. Samarqand, Buxoro va Toshkentdagi diniy yodgorliklar ziyorat turizmining asosiy nuqtalari bo‘lishi mumkin.

Shuningdek, ziyorat turizmini rivojlantirishda turizm sohasida maxsus xizmatlar yaratish, masalan, maxsus mehmonxonalar va tibbiy xizmatlar, ziyoratchilar uchun

ISSN 3030-3907

alohida xizmatlar ko‘rsatish zarur. Bu xizmatlar, avvalo, sayyohlarning xavfsizligi va qulayligini ta’minlashga yo‘naltirilgan bo‘lishi kerak.

1-rasm. O‘zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish uchun amaliy chora-tadbirlar

Diniy turizm jahon miqyosida muhim o‘rin egallaydi. Xorijda, ayniqsa Saudiya Arabistoni, Isroil, Misr va Hindiston kabi mamlakatlarda ziyorat turizmi muvaffaqiyatli rivojlangan. Quyida ushbu davlatlarning tajribalari asosida O‘zbekiston uchun foydali bo‘lishi mumkin bo‘lgan asosiy yo‘llarni ko‘rib chiqamiz:

1.Diniy markazlarni rivojlantirish

Saudiya Arabistoni va Isroil mamlakatlarida diniy markazlarga bo‘lgan talab juda yuqori. Masalan, Makkadagi Masjid al-Haram yoki Isroildagi Quddus shahri musulmonlar, yahudiylar va nasroniylar uchun ziyorat joylari hisoblanadi. O‘zbekiston ham o‘zining diniy merosi va muhim markazlariga ega. Samarqand, Buxoro, Xiva va Toshkentdagi diniy yodgorliklar bu sohada katta potensialga ega. Bu joylarda ziyoratgohlar va madaniy markazlarni rivojlantirish, ularga to‘g‘ri infratuzilma yaratish zarur.

2.Transport va infrastruktura yaxshilanishi

Ziyorat turizmi rivojlangan davlatlarda samarali transport tizimi va qulay infratuzilma muhim omil hisoblanadi. Saudiya Arabistonida haj sayohati uchun qulay transport vositalari, hududiy yo‘llar va maxsus xizmatlar yaratilgan. O‘zbekiston ham ziyorat turizmiga jalb qilish uchun transport tizimini rivojlantirishi zarur. Bu, avvalo, temir yo‘l, havo va avtobus yo‘llari orqali samarali va arzon transport xizmatlarini taqdim etishni anglatadi.

ISSN 3030-3907

3.Marketing va reklama

Xorijda ziyorat turizmi uchun marketing va reklama tizimi samarali ishlaydi. Misol uchun, Saudiya Arabistonida haj va umra sayohatlari uchun maxsus marketing kampaniyalari o'tkaziladi. O‘zbekiston ham diniy turizmni rivojlantirish uchun marketing strategiyalarini ishlab chiqishi zarur. Xalqaro ko‘rgazmalar, maxsus turistik paketlar va ijtimoiy tarmoqlar orqali ziyorat turizmini targ‘ib qilish bu jarayonda muhim o‘rin tutadi.

4.Ziyorat turizmi uchun maxsus xizmatlar

Ziyorat turizmida xizmat ko‘rsatish, mehmonxona va turistik inshootlar sifati juda muhimdir. Masalan, Saudiya Arabistonida Haj va Umra sayohatlari uchun maxsus mehmonxonalar va ziyoratgohlar mavjud. O‘zbekistonda ham, ziyorat turizmiga jalb qilish uchun diniy sayohatchilar uchun moslashtirilgan mehmonxona va maxsus xizmatlar yaratilishi kerak.

5.Madaniyat va diniy toleransni oshirish

Ziyorat turizmining muvaffaqiyati faqat diniy va madaniy yodgorliklarga emas, balki tashrif buyuruvchilarga ko‘rsatiladigan madaniy va diniy xizmatlarga ham bog‘liq. Hindistonda, masalan, xristian, musulmon va hind diniy sayohatlari o‘zaro birgalikda mavjud bo‘lib, madaniyatlararo munosabatlar yaxshi rivojlangan. O‘zbekistonda ham ziyorat turizmi boshqa diniy guruhlar uchun ochiq bo‘lishi, hamda turli madaniyatlar va diniy e'tiqodlarni hurmat qilish orqali xalqaro miqyosda jozibador bo‘lishi mumkin.

O‘zbekiston ziyorat turizmini rivojlantirish uchun bir nechta asosiy yo‘llarni amalga oshirishi kerak:

1.Diniy va tarixiy joylarning saqlanishi va konservatsiyasi. O‘zbekistonning

Samarqand, Buxoro, Xiva kabi shaharlari, ulkan diniy va madaniy ahamiyatga ega. Bu joylarning saqlanishi, modernizatsiyasi va yangi ziyoratgohlar yaratish orqali sayyohlarni jalb qilish mumkin.

2.Ziyorat turizmi uchun huquqiy asoslar yaratish. Ziyorat turizmini rivojlantirish uchun davlat tomonidan maxsus qonunlar va tartib-qoidalar ishlab chiqilishi zarur. Bu, o‘z navbatida, ziyoratgohlarni boshqarish, ziyorat turizmi xizmatlarini taqdim etish va xavfsizlikni ta'minlash uchun muhimdir.

3.Xalqaro hamkorlikni yo‘lga qo‘yish. Xorij mamlakatlari bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, ularning tajribasidan foydalanish va ziyorat turizmini qo‘llab-quvvatlash uchun maxsus dasturlarni ishlab chiqish zarur. Bu, O‘zbekistonning xalqaro ziyorat turizmi bozoriga kirishini osonlashtiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

ISSN 3030-3907

Ushbu maqolani yozishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo‘llaniladigan analiz va sintez, induksiya va deduksiya, mantiqiy fikrlash, kuzatish, taqqoslash kabi usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Maqolada ziyorat turizmini rivojlantirish bo‘yicha xorij tajribasi o‘rganilgan. O‘zbekiston uchun mos bo‘lgan yondashuvlarni aniqlashda quyidagi tadqiqot usullari qo‘llanildi:

- Adabiyotlarni tahlil qilish: Xorijda diniy turizmning rivojlanishiga bag‘ishlangan ilmiy maqolalar, hisobotlar va davlatlararo baholashlar.
- Soliq tahlil: Diniy turizmni rivojlantirgan mamlakatlarning tajribalarini solishtirish, ular asosida O‘zbekiston uchun strategiyalar ishlab chiqish.
- Ijtimoiy tahlil: Diniy sayohatchilarning ehtiyojlarini o‘rganish, ziyorat turizmini rivojlantirishga yo‘naltirilgan marketing tadqiqotlari.

Xorij tajribasidan kelib chiqqan holda, quyidagi asosiy yo‘llar O‘zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirishda qo‘llanilishi mumkin:

1.Infratuzilmani yaxshilash. Saudiya Arabistoni va Isroil kabi mamlakatlarda ziyorat turizmi yuqori darajada rivojlangan. Bu davlatlar maxsus transport tizimlari, mehmonxonalar, tibbiy xizmatlar va oson kirish yo‘llarini taqdim etadi. O‘zbekistonda ham Samarqand, Buxoro va Toshkent kabi shaharlarda transport tizimini rivojlantirish, mehmonxona va boshqa infratuzilma xizmatlarini takomillashtirish zarur.

2.Diniy va madaniy yodgorliklarni saqlash va modernizatsiya qilish. Misr va Hindiston kabi mamlakatlar o‘z tarixiy yodgorliklarini ziyoratchilar uchun qulay holatda saqlashga katta e’tibor qaratadi. O‘zbekistonda ham diniy yodgorliklarni saqlash va ularni ziyorat turizmi uchun moslashtirish zarur. Buxoro va Samarqanddagi qadimiy obidalarni modernizatsiya qilish va ularga ziyoratgoh sifatida xizmat ko‘rsatish tizimini yaratish kerak.

3.Marketing va reklama faoliyatini kuchaytirish

Xorijda, xususan, Misr va Saudiya Arabistonida, ziyorat turizmi targ‘iboti juda samarali amalga oshiriladi. Xalqaro miqyosda reklama kompaniyalarini olib borish, ijtimoiy tarmoqlar orqali turistik paketlar va xizmatlarni targ‘ib qilish zarur. O‘zbekiston ham o‘zining diniy va tarixiy yodgorliklarini xalqaro miqyosda targ‘ib qilish uchun marketing strategiyasini ishlab chiqishi kerak.

4.Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish

Xorijda ziyorat turizmi rivojlanishida xalqaro hamkorlik muhim rol o‘ynaydi. O‘zbekiston boshqa davlatlar bilan hamkorlikni kuchaytirishi, o‘zaro turizmni rivojlantirishga qaratilgan dasturlarni amalga oshirishi zarur. Misol

ISSN 3030-3907

uchun, Saudiya Arabistoni bilan Umra va Haj sayohatlariga maxsus xizmatlar ko‘rsatish bo‘yicha hamkorlik.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mamlakatdagi innovatsion faoliyatning dolzarbligi shundaki, uning asosiy vazifasi shundan iboratki, korxona «bugun» ilmiy ishlab chiqilgan mahsulotni olish imkoniyatiga ega bo‘lishi kerak, bu esa uni «ertaga» amalda tatbiq etishga imkon beradi.

Innovatsion korxonalar va kichik innovatsion korxonalar sektori ilmiy tashkilotlar, universitetlar bilan tashkilotlararo hamkorlikda region sohalarining rivojlanishida asos bo‘lib xizmat qiladi. Innovatsion korxonalar statistikasi va tizimlashtirishda qiyinchiliklar mavjud bo‘lib, ular «innovatsion korxona», «innovatsion faol» va «kichik innovatsion korxona» kabi tushunchalarni aniqlash bilan bog‘liq. Ushbu qiyinchiliklar, masalan, ovqatlanish sohasida, korxonalar innovatsion salohiyatini baholash bilan shug‘ullanilmasligini ko‘rsatadi, shuning uchun aniq bir korxonani innovatsion guruhga kiritish yoki kiritmaslik masalasi yuzaga keladi.

Innovatsion yondashuv rivojlangan mamlakatlarda, shuningdek, zamonaviy Rossiyada, bozor munosabatlarining rivojlanishi va krizis holatidan chiqish zarurati sharoitida katta rol o‘ynaydi. Ovqatlanish sohasidagi innovatsiyalar roli, birinchi navbatda, oziq-ovqat madaniyatining o‘zgarishi bilan bog‘liq. Bugungi kunda, birinchi o‘rinda, mahsulotlarning sifati va ekologik tozaligi ahamiyat kasb etadi, narxidan ko‘ra. Ko‘plab iste'molchilar, tabiiy va foydali oziq-ovqatlar uchun ko‘proq to‘lashga tayyor.

Oziq-ovqat sanoati va jamoat ovqatlanishi korxonalari, zamonaviy xaridorga muhim bo‘lgan jihatlarga diqqatni qaratayotganini ko‘rishimiz mumkin (tabiiy ingredientlar va xavfsiz xom ashyo, yuqori oziqlanish qiymati, ortiqcha yog‘lar, GMO, rang beruvchilar va boshqa sun'iy komponentlarsiz). Bugungi kunda oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish texnologiyalari ko‘pincha "shiddatsiz" bo‘lib, ular mahsulotni ishlab chiqarishda foydalaniladigan xom ashyo tarkibidagi vitaminlar va foydali mikroelementlarni saqlab qolishga qaratilgan. Agar mahsulot o‘ziga xos foydali bo‘lmasa, uni vitaminlar yoki boshqa foydali moddalar bilan boyitishadi, bu esa uni boyitilmagan analoglardan ko‘ra mashhur qiladi.

Ikkinchidan, O’zbekiston iqtisodiyotida krizisni yengib o'tish va barqaror o'sish yo'lini ta'minlash uchun chuqur sifatli o'zgarishlarni amalga oshirish zarurdir. Innovatsion faoliyatning harakatlantiruvchi kuchi bo'lgan raqobat tadbirkorlikdan ajralmasdir. Aynan innovatsiyalar asosida yanada takomillashgan texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish tashkilotini optimallashtirish, mahsulot va xizmatlarning sifatini yaxshilash, shu orqali oziq-ovqat sohasidagi korxonalarning

ISSN 3030-3907

muvaffaqiyati va samaradorligini ta'minlash mumkin. Ushbu vazifalarni hal etish yangi, tadbirkorlik yondashuvini qo'llashni talab qiladi, uning asosiy tamoyili esa doimiy ravishda innovatsiyalarni izlash va amalga oshirishdir.

Umumiy ovqatlanish bozorini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, bir tomondan, oziq-ovqat sohasidagi markazlashmaganlik kichik tadbirkorlik sub'ektlariga ilmiy yutuqlar va ilg'or tajribalarni bilish va qo'llash uchun zarur bo'lgan axborot makonining yo'qligiga olib keldi, boshqa tomondan esa, kuchli raqobat bu tadbirkorlik sub'ektlarini raqobatbardoshlikni saqlab qolish maqsadida yangiliklar va innovatsiyalarni joriy etishga undaydi. Shuningdek, urbanizatsiya jarayoni shahar chegaralarining kengayishi va jamoat ovqatlanishiga bo'lgan talabning oshishiga sabab bo'ladi.

Shunday qilib, innovatsion faoliyat jamoat ovqatlanishi sohasidagi tadbirkorlik tuzilmalarining iqtisodiy rivojlanish yo'nalishini shakllantirishda asosiy omil bo'lib, ushbu sektorda iste'mol bozorining sifat jihatdan yangi rivojlanish bosqichiga o'tishi imkoniyatini yaratadi, bu esa o'z navbatida, innovatsion rivojlanishning maqsadli va boshqariladigan jarayonini talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Badr, G. (2015). Tourism and Pilgrimage: The Impact of Hajj and Umrah on the Saudi Economy. Journal of Middle Eastern Tourism Studies.
2. Smith, S. (2016). Religious Tourism: Global Perspectives. Cambridge University Press.
3. Hassan, S. (2018). The Role of Cultural Heritage in Tourism Development: Case Studies from the Middle East. Tourism Review, 73(4), 654-674.
4. Zhang, H., & Kim, S. (2019). Tourism Development and Sustainability in Historical Sites: The Case of Israel and Egypt. Journal of Sustainable Tourism, 27(2), 112-130.

ISSN 3030-3907